

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

د کریل د عراق خبریال

استونکی: شاه محمود "سرتیر"

۲۱ می ۲۰۲۴

ایا المان به د یزیدی نسل وژني قربانیانو سره خیانت وکړي؟

زرگونه د عراق کرد سیمې ته د شړلو سره مخ دي، چیرې چې خورول شوي مذهبي اقلیت د ۲۰۱۴ نسل وژني د تکرار ویره لاندې د زندان په څیر کمپونو کې ژوند کوي چې د واکمن بارزاني کورنۍ سره په همکارۍ د داعش لخوا ترسره شوي.

په ۲۰۱۴ کې د داعش لخوا د ترسره شوي نسل وژني څخه په زرگونو یزیدی ژوندي پاتې شوي اوس په خپل هیواد کې د محاصره شوي مذهبي اقلیت غرو ته د دوامداره خطر سره سره اوس له المان څخه عراق ته د شړلو له خطر سره مخ دي .

که څه هم داعش په پراخه کچه مات شوی، خو یزیدیان لا هم په خپل عراق کې خوندي نه دي ځکه چې نسل وژنه یوازې د داعش لخوا نه ده شوې، بلکې د کردانو مشر مسعود بارزاني او د هغه د کردستان دیموکراتیک گوند (KDP) لخوا هم ترسره شوی، چې اوس هم د عراق په کردستان سیمه واکمن دي. (IKR) .

ځکه چې د بارزاني قبیلې لا هم د سنجان د ځمکنۍ بشپړتیا په لټه کې ده، او دا چې په سلگونو زره بې ځایه شوي یزیدیان اوس هم په IKR کې د بارزاني قبیلې تر کنټرول لاندې د زندان په څیر کمپونو کې ژوند کوي، د یزیدیانو د نوي نسل وژني خطر پاتې دی .

یزیدیان په جرمني کې

په ۲۰۱۴ کې د نسل وژني په پایله کې ډیری یزیدیانو د خونديتوب په لټه کې وو او په المان کې یې تود هرکلی وشو، چې په ترڅ کې یې په زرگونو یزیدی نارینه ووژل شول او په زرگونو بښخي په عراق او سوریه کې د ترهگرو ډلو مشرانو او جنګیالیو لپاره د جنسي غلامانو په توګه ونیول شوي .

د یزیدیانو لپاره د برلین سخاوتمندانې ملاتړ د ۲۰۲۳ په جنوري کې هغه وخت پیاوړی شو کله چې د المان پارلمان په رسمي توګه د ایزیدیانو نسل وژنه په رسمیت وپېژندله.

په هرصورت، الماني چارواکي اوس په زیاتیدونکي توګه استدلال کوي چې دا د ټولو مذهبونو عراقیانو لپاره خوندي دی چې بیرته خپل کور ته راستانه شي ځکه چې داعش په ۲۰۱۷ کې په سیمه کې مات شو او نور هغه ګواښ نه لري چې یو ځل یې کړی و.

تبر کال جرمني د برلین او بغداد تر منځ د یوې پټې موافقې له لاسلیکېدو وروسته د ټولو مذهبي او توکمیزو ډلو د عراقیانو د اخراج لړۍ زیاته کړه .
خو که څه هم عراق په ټولیزه توګه د لسيزو جګړو او بندیزونو وروسته اوس د بې ثباتۍ له یوې نادري دورې څخه خوند اخلي، یزیدیان د توکمیز پاکولو او نسل وژنې د نوي کمپاین په ویره کې ژوند کوي.

د یزیدیانو په نسل وژنې کې د کردانو پټ رول

دا په پراخه توګه پیژندل شوي چې داعش د یزیدیانو په وړاندې نسل وژنه ترسره کړه کله چې د ۲۰۱۴ په اګست کې د عراق په سنجان سیمه برید وکړ.
مګر دا تقریباً په بشپړه توګه نامعلومه ده - پخپله د یزیدي ټولني څخه بهر - چې د کرد مشر مسعود بارزاني د وژلو د اسانتیا لپاره د داعش سره ملګرتیا کړې .

وروسته له هغې چې داعش د ۲۰۱۴ کال په جون کې د عراق دویم لوی ښار موصل تر خپل کنټرول لاندې راوست، د دغې ترهګرې ډلې اورپکو ورو ورو د سوريې له پولې سره په لويديځ کې د سنجان د یزیدیانو اکثریت سیمه محاصره کړه.

د پراخې ویرې او وړاندوینې سره سره چې داعش به ډیر ژر د سنجان د نیولو لپاره حرکت وکړي، کرد چارواکو وسلې ضبط کړې او یزیدیانو ته یې د تیننټي مخه ونیوله پداسې حال کې چې ژمنه یې وکړه چې د KDP امنیتي ځواکونه چې د پیشمرګا په نوم پیژندل کېږي، د زیان منونکي مذهبي اقلیت دفاع کوي.

هالنډی ژورنالیست کریستین وان ډین تورن په ډیلې بیست کې رپور ورکړی چې د KDP د ځایي چارواکي په وینا ، "د ګوند لور پورو استازو ته ویلي چې خلک ارامه وساتي ، او که چیرې خلک د دوی د پوښښ ساحې پریرېدي ، نو معاشونه به یې کم شي» .

وان ډین تورن نور رپور ورکوي چې د KDP امنیتي چارواکي سربست بایبري یزیدیانو ته وویل چې "د ویني تر وروستي څاڅکي پورې به مور د سنجان دفاع وکړو".

خو بایبري یو له لومړنیو کسانو څخه و چې د داعش له برید مخکې له سنجان څخه تښتېدلی و. وان ډین تورن لیکلي:
"هغه په یوه موټر کې وتښتید، پرته له خپلو ساتونکو یې بل چا ته ونه ویل".

بایبري په زرګونو پشمېرګه تعقیب کړل چې د داعش له برید څخه مخکې له یوې مرمی څخه د سنجان څخه وتښتېدل، په داسې حال کې چې شاوخوا ۲۰۰ سیمه ایز یزیدیان یوازې د سنجان د دفاع په هڅه کې ووژل شول.

د KDP او پشمېرګه کړنو دا یقیني کړه چې داعش به وکولای شي د امکان تر حده ډیر یزیدیان قتل عام او غلام کړي .

د یزیدیانو لپاره تر ټولو خطرناک خلک

خو کله چې د یزیدیانو د وژلو لړۍ پیل شوه، دا یوازې د سني عرب داعش غړي نه وو، بلکې د سني کردانو داعش غړي هم وو چې تښتوني او وژني یې ترسره کړې .

سلوا خلف راشو، یوه ۱۶ کلنه یزیدي نجلۍ چې د ۲۰۱۴ کال د اګست په میاشت کې د حملې په ترڅ کې ونیول شوه او په جنسي غلامۍ کې وپلورل شوه، وروسته د انګلستان پارلمان ته شاهدي ورکړه چې کله هغه او د هغې کورنۍ د داعش لخوا ونیول شوه، "ډیری یې عربي وو . د سیمې څخه کرد سني [د ماین].

یوې یزیدي سرچینې چې له کرښ سره یې خبرې کولې وویل: "د یزیدیانو لپاره تر ټولو خطرناک خلک د دي دي. په سنجار کې کردانو هم ژوند کاوه، نه یوازې عربان. د کردانو داعش غړو د ۲۰۱۴ کال په اگست میاشت کې گڼ شمیر ایزیدیان ووژل».

که څه هم ډیری وختونه له پامه غورځول شوي، "په جهادي ډلو کې د کردانو شتون په هېڅ ډول کومه نوې پدیده نه ده،" ایمن ال تمیمی په لوبیديخه نقطه کې د تروریزم سره د مبارزې مرکز لپاره **یادونه وکړه**. د کردانو جهادي ډلې د څو لسیزو راهیسې د عراق په کردستان سیمه کې میشتې دي، حتی د ۲۰۰۳ کال د متحده ایالاتو تر برید دمخه.

لکه په لمر کې واوړه

په ۲۰۱۴ کې د یزیدیانو د کردانو ځورونه هم کومه نوې پدیده نه وه. په ۲۰۰۸ کې د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت یو یادداشت چې د ویکی لیکس لخوا **خپور شوی** د توماس کرجیسکي، په بغداد کې د متحده ایالاتو د سفیر د لور پوري سلاکار او د یزیدي مذهبي مشر تحسین سعید علي ترمنځ د خبرو اترو مستند کوي، چې د یزیدیانو د دودیزې سیمې د کنټرول لپاره د کردانو د هڅو په اړه خبرې کوي.

سعید علي وویل چې "د لمر په وړانگو کې د اوورې په څیر،" یزیدي ټولنه به "د KDP تر فشار لاندې په نینوا کې د اختلافي سیمو قومي او مذهبي جوړښت کنټرول کړي [چیرې چې ډیری یزیدیان اوسېږي]". یادداشت یادونه کوي چې سعید علي تشریح کړی چې څنگه KPD د یزیدیانو ځمکه غلا کړه او "یزیدي ټولنه له نقشي څخه پاکه کړه".

کرد بیت المقدس

د کردانو د ځمکنیو طرحو نه یوازې د یزیدي سیمو لکه سنجار او شیخان، بلکې د تېلو بډایه ښار کرکوک هم متمرکز دی، چې د کردانو، عربانو او ترکمنانو گډ کور دی.

کله چې داعش د ۲۰۱۴ کال په جون کې پر موصل برید وکړ، د عراق پوځ سقوط وکړ او وتښتېدل او د دغه ښار کنټرول یې د افراطي ډلې په لاس کې واخیست. د KDP پېشمرگه ځواکونو سمدلاسه د کرکوک د نیولو **فرصت** ترلاسه کړ، کوم چې دوی د "د کردستان بیت المقدس" په توگه گوري.

دی کار بارزاني ته اجازه ورکړه چې د کردانو په سیمه کې د تیلو زیرمې په بې ساري ډول زیاتي کړي او د بغداد نه خپلواکه تیل د ترکیبې له لارې اسراییلو ته **صادر کړی**. دا، په بدل کې، د بارزاني او د KDP مشرانو لخوا غوښتل شوي راتلونکي خپلواک کرد دولت د زیربنا لپاره اړین اقتصادي بنسټ چمتو کړ.

د موصل له نیولو دوه اونۍ وروسته، بارزاني بې بي سي ته **وویل**: "هر څه چې په دې وروستیو کې شوي دا د کردستان حق دی چې خپلواکي ترلاسه کړي. له دې وروسته، موږ به دا پټ نه کړو چې دا زموږ هدف دی. عراق اوس په مؤثره توگه وپشل شوی دی.

که څه هم ډیری د داعش د خپل تش په نامه خلافت لپاره د فتح شوي سیمې مقدار باندې تمرکز کوي، د ملي دفاع پوهنتون ډینس ناتالي **لیدلي** چې د موصل د داعش نیولو له امله، "کردانو شاوخوا ۴۰ سلنه خپله خاوره پراخه کړي".

د Exeter پوهنتون ګیرت سټینفیلډ یادونه وکړه چې داعش KDP ته "د دوی وخت چمتو کړی ترڅو د مینځني ختیځ نقشه بیا ولیکي".

ستینز فیلیپ تایمز مجلې ته [وویل](#) ، د کردانو د خپلواکۍ ټولې ټوټې په چټکۍ سره راټیټ شوي ، "او داعش په حقیقت کې دا راوړي".

یوه ښکاره معامله

په هر صورت، د کرکوک او نورو جنجالي سیمو د کردانو نیول یوازې یو فرصت نه و. [په پاریس کې د ساینسي څیړنو د ملي مرکز \(CNRS\) د فرانسوي اکاډمیک او عراق کارپوه بییر ژان لوزارد په وینا ، د بارزاني او داعش تر منځ "یو څرگند تړون" شتون درلود، چې "د یو شمیر سیمو شریکول دي".](#) داعش ته د "عراق د پوځ د تگ کولو رول ورکړل شوی و، چې په بدل کې به پیشمرگا د داعش مخه ونه نیسي چې موصل ته ننوځي یا تکریت ونیسي". د لوزارد په وینا، تړون له کردانو وغوښتل چې "د عرب-کردانو او سني-شیعه مخلوط سیمو کې سیمې ونیسي، چې ډیری وختونه د عیسویانو یا ایزیدي اقلیتونو لخوا هم نفوس لري". د کردستان د کارگر گوند (PKK) یوه جګپوړي غړي، کیمیل بابک هم [تور ولگاوه](#) چې بارزاني د موصل د سقوط لپاره له داعش سره تړون کړی دی. د امریکن انټرپریس انسټیټیوت د مایکل روبین د [رپور](#) له مخې ، بارزاني د موصل له حملې مخکې داعش ته د ټانک ضد کورنیټ توغندي ورکړي وو. ژورنالستانو او د KRG پارلمان غړو وروسته [تایید کړه](#) چې د پشمهرگه لور پورو قوماندانانو په داعش باندې وسلې پلورلي او دا چې هیڅوک یې نه نیول شوي او نه هم تورن شوي دي.

فتح د آزادۍ په توګه پوښل شوی

د ۲۰۱۴ کال په اګست کې د سنجار په فتحه کولو او د یزیدیانو په قتل عام کې د داعش سره د مرستې کولو نه وروسته، بارزاني په چټکۍ سره د امریکا او د هغې د متحدینو څخه وغوښتل چې د جرمني [په شمول](#) د هغه پیشمرگه په پراخه اندازه وسلې د داعش سره د مبارزې لپاره ورکړي. خو کله چې پیشمرگه په پای کې د ۲۰۱۵ کال په نومبر کې له داعش څخه د سنجار د نیولو لپاره د PKK سره یوځای شوه، تقریباً هېڅ جګړه ونشو، او ښار یوازې په یوه ورځ کې ونیول شو. د داعش جنګیالیو، چې مخکې یې سخت مقاومت کاوه، ناڅاپه د بارزاني پیشمرگه ته ورسیدل. د المان د مستند فلم جوړونکي کارسټین ستورمر، چې د PKK له جنګیالیو سره یوځای شوی و، نیویارک تایمز ته [وویل](#) " [ټول](#) وخت مې د داعش یو وژل شوی جنګیالی وُلید". د یوې یزیدي سرچینې له مخې چې کریپل سره خبرې کوي ، داعش د بارزاني او پیشمرگا سره په یوه بل تړون کې د سنجار ښار پرېښود. خو بارزاني د نسل وژنې یزیدیانو ته د سنجار د بیرته ستونلو پرځای، د خپل راتلونکي کرد دولت لپاره د سیمې ادعا وکړه. بارزاني په ښار باندې د کردانو د لوی بیرغ له پورته کولو وروسته [اعلان وکړ](#) چې "سنجر د پشمهرگه په وینو سره آزاد شوی او په هر ډول کردستان پورې اړه لري".

فارین پالیسی لیکي چي خايي ایزدي جنگیالیو بیا بارزانی په دې تورن کړ چي هڅه کوي د ترکیي له حکومت سره د موافقي له مخي د سنجار د نیولو هڅه وکړي .

لکه څنگه چي د سولي جوړوني په اړه د کولمبیا پوهنتون پروگرام مستند شوي ، ترکیه هم د داعش سره نږدې اړیکي لري، په ځانگړي توگه د ۲۰۱۴ په سپتمبر کي د سوريي-ترکیي په پوله د کوباني په ښار کي د PKK تر کنترول لاندې د ډلي د برید په ترڅ کي، د سنجار له قتل عام څخه یوازي یوه میاشت وروسته.

د بشري حقونو د څار سازمان رایور ورکر چي د سنجار ښار له نیولو وروسته، پېشمرگا بیا په سنجار باندې اقتصادي بندیز ولگاوه، چي یو کال یي دوام وکړ او د نسل وژني په جریان کي بي خايه شوي یزیدي کورنی یي د خپلو کورونو او ژوند د بیرته جوړولو او بیارغوني مخه ونیوله.

آشوري لیکوال میکس جوزف د بارزانی ستراتیژي لنډیز کوي : "دا د آزادی په څیر فتح کول دي".

کمپونه لکه زندانونه

نږدې یوه لسیزه وروسته، د سنجار څخه په سلگونو زره یزیدیان نشي کولی چي سنگار ته راستانه شي او د KDP او بارزانی کورنی تر کنترول لاندې IKR کي د داخلي بي خايه شويو (IDP) کمپونو کي په خیمو کي ژوند کولو ته دوام ورکړي .

د نړیوالو بشردوستانه مرستو په اړه چي د یزیدي بي خايه شويو سره د مرستي لپاره ځانگړي شوي، د شیکاگو پوهنتون د لویدیځي آسیا کارپوه میتیو باربر ویل:

نو تاسو خلکو ته څواړه ورکوي، بي خايه شوي، چي اوس د کمپ په څیر زندانونو کي ژوند کوي. او تاسو واقعا د بشردوستانه مرستو صنعت له لاري د دي وضعیت ساتلو کي مرسته کوي پداسي حال کي چي هغه سیاسي عوامل له پامه غورځوي چي د دي خلکو کور ته د تلو مخه نیسي. هغه ځوانان چي د ځوانی یا کوچنیانو په توگه تللي وو، خپل ټول ځوانی یي د اوړي په گرم لمر او د ژمي په سره هوا کي د جغلو په پټو خیمو کي تیري کړي. او دا ناروغه ده. زما په اند، دا د دي نسل وژني دوام دی. د کردانو حکومت په عمده توگه د دي مسؤلیت لري.

بل نسل وژنه؟

د یزیدیانو د یوي بلي نسل وژني ویره د ۲۰۲۳ په اپریل کي زیاته شوه کله چي په زخو کي کرد افراطیانو د چمیشکو IDP په کمپ کي د یزیدیانو پروراندې د ترهگریز برید غوښتنه وکړه . دې ډلي د لاسي بمونو او نورو وسلو په کارولو بحث وکړ او په اربیل او سلیمانیه کي یي نور هم وهڅول چي یوځای شي.

د دي افراطیانو څخه ځینی ممکن په حقیقت کي د داعش اوسني یا پخواني غړي وي. د ۲۰۲۳ په نومبر کي، د کردستان د محب وطن اتحادیي (PUK) څخه د کرد امنیتي ځواکونو، چي د KDP یو سیال سیاسي گوند دی، په سلیمانیه سیمه کي د داعش د ۵۵ شکمنو کسانو د نیولو اعلان وکړ.

تر دي دمه د مشهور کرد فعال قادر نادر ادعا ده چي ادعا کوي د داعش مشران ابوبکر البغدادي ته نږدې دي اوس مهال په اربیل کي د بارزانی د KDP تر ساتني لاندې ژوند کوي چي دوی ته خوندي اپارتمانونه او سخاوتمند معاشونه ورکوي.

د جنورۍ په میاشت کې، *InfoMigrants* [خبرداری ورکر](#) چې د یزیدیانو "د خورونې او نسل وژنې گواښ دوام لري" مهاجرت ته وده ورکوي. د اروپایي اتحادیې تمویل شوې ډلې یادونه کړې چې شاوخوا ۲,۹۰۰ ایزیدیانو له عراق څخه المان ته د ۲۰۲۳ کال د جنورۍ او سپتمبر ترمنځ د پناه غوښتنې غوښتلیکونه سپارلي دي. یو یزیدي چې د ۲۰۱۴ نسل وژنې څخه ژوندی پاتې شوی خو اوس له المان څخه د اخراج له گواښ سره مخ دی هغه ۲۱ کلن شهاب سموقي دی.

Smoqi InfoMigrants ته وویل: " ما یوه هیله درلوده: یو داسې هیواد ته لار شم چې زما، زما دین ته درناوی وکړي، او هیله لرم چې زما او زما کورنۍ د هغو کسانو په وړاندې خوندي کړي چې د یزیدیانو څخه کرکه کوي ". جرمني چې د اړتیا په تیاره وخت کې یې یزیدیانو ته په سخاوت سره بڼه راغلاست ووايه، اوس د هغوی سره د خیانت په درشل کې دی.

د می ۱۷، ۲۰۲۴